

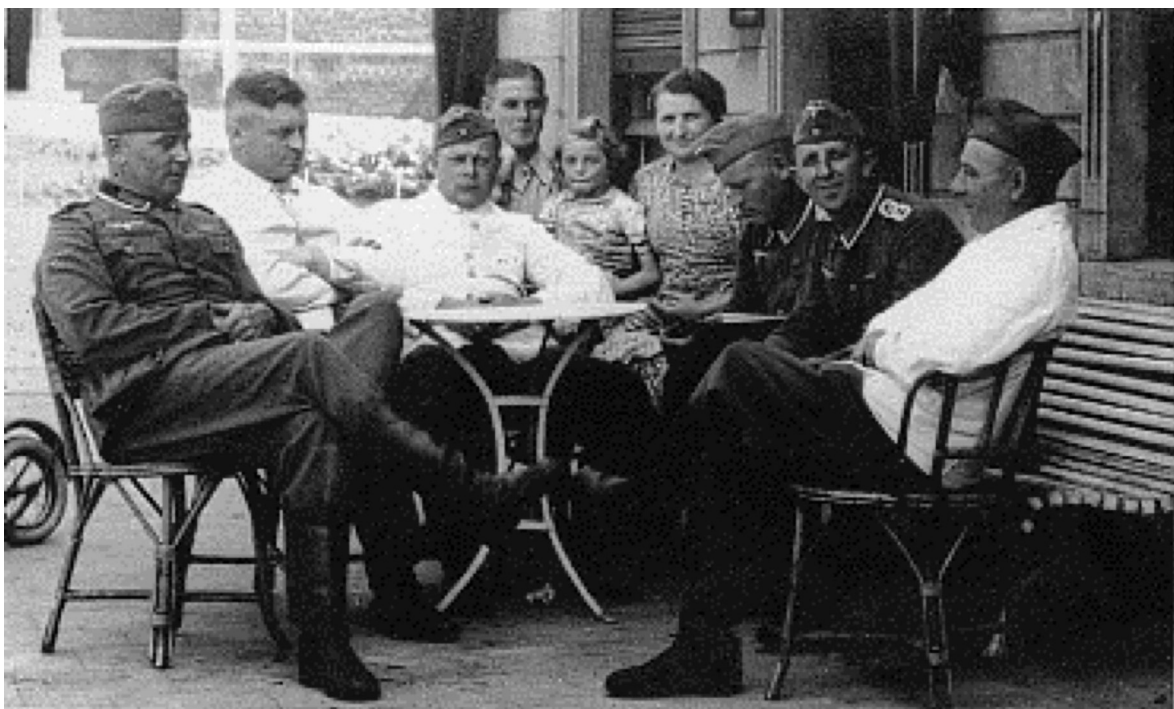
Oorlogsherinneringen 1940-'45

Victor Vanzieleghem

Toen de oorlog uitbrak, was ik bijna acht jaar. Ons vader ontliep de mobilisatie wegens gezinslast, vier kinderen. Kinderen, als wij toen waren, ervaarden de oorlog en alles wat met leger en soldaten te maken had, als een avontuur, doorspekt met onvergetelijke gebeurtenissen (die later natuurlijk aanleiding gaven tot vertelsels en sterke verhalen).

Aanvankelijk verliep het dagelijks leven in Lichtervelde nog vrij normaal, voldoende eten op tafel en een regelmatige bevoorrading. Doch het duurde niet al te lang, schaarste noopte de bezetter tot ingrijpende maatregelen. Alles kwam op de bon, ieder gezin kreeg een rantsoeneringskaart. Het gemeentehuis verdeelde een aantal bonnetjes onder de burgers met nummers voor vlees, melk, brood, smout... al naargelang de gezinslast.

Bij aankoop moest men deze bonnetjes bij de gekozen winkelier inruilen voor de gekochte hoeveelheid, tenminste als de koopwaar er nog in voldoende mate voorhanden was. De winkelier kleefde de zegels op een borderel voor verdere eigen bevoorrading. Het was een geleide economie op zijn Duits. Voor vlees werd het systeem pas in februari 1947 afgeschaft.

Wat zouden Duitsers en Lichterveldenaars hier aan 't bespreken zijn: het laatste communiqué van de Wehrmacht of de (Lichterveldse) nieuwsjes van de dag?

In tegenstelling met de houding van de Duitsers tijdens de eerste wereldoorlog was de behandeling van de burgers nu zeer correct. Tal van Lichterveldse gezinnen kregen Duitse soldaten op logement: ingekwartierd, zoals dat toen heette. Zo was er bij een bevriend veehandelaar in de Zwevezelestraat een Duitser ingekwartierd die overtuigd was van de grenzeloze technische mogelijkheden van de Duitse ge-

nietroepen en daar altijd de mond vol van had. De *Fritz* in kwestie beweerde bij hoog en bij laag dat het Duitse leger probleemloos het Kanaal zou oversteken (over een nog aan te leggen botenbrug) en Engeland zou veroveren. Blijkbaar stelde hij zich het Kanaal voor als een ordinair binnenvaartkanaal. Tot onze veehandelaar hem op een keer meenam naar de donderdagmarkt te Oostende en de man (waarschijnlijk voor 't eerst in zijn leven) de zee zag. Tijdens de terugkeer had hij het voortdurend over: '*England, unmöglich! Immer Wasser!!*'

Tijdens de bezetting ontruimde de Duitse *Wehrmacht* regelmatig de scholen voor eigen soldaten. We verhuisden per klas bij particulieren die een kamer of een lokaal afstonden voor schoolonderricht. Voor de kinderen was dat een aangename afwisseling met halve dagen les, beurtelings in de voor- of de namiddag in 't Paterskerkske, café de Posterij of 't Damberd, bij Denys enzomeer. Levertraan en vitaminespekken moesten ons verstandelijk vermogen op peil houden.

1 Detollenaere

Op school kwam de invloed van Duitse zijde de kop opsteken. Op de speelkoer moesten we marcheren en zingen van *Kempenland, aan de Dietse kroon....* Bij de dood van Hendrik Detollenaere, een oostfrontstrijder uit Roeselare, moesten we van de meester zijn doodsprentje in schoonschrift overschrijven.

Bij ons thuis op de koer van 't Damberd stond een mobiele veldkeuken voor het eten van de soldaten. In 1941-'42 was er nog eten in overvloed en zelfs de burgers deelden uit de keuken mee. Kilo's boter vlogen zo maar in de soepketel. In 1944 daarentegen was de soep al heel wat dunner.

De oorlog vorderde en de geallieerden boden weerwerk. Vliegtuigen die in Engeland opstegen, om Duitsland te bombarderen, kwamen in groten getale boven Lichtervelde. Soms probeerden we ze te tellen maar gezien de enorme grote eskaders, vergezeld met jachtvliegtuigen, geraakten we de tel kwijt. In Lichtervelde stortte een geallieerd vliegtuig neer nabij De Voerman op het land van de familie Vanclooster. Bij het maaien van de oogst werden achteraf nog twee lijken gevonden van bemanningsleden.

In de tweede helft van de oorlog kreeg aannemer Verstraete van Ingelmunster opdracht een ondergrondse schuilkelder te bouwen op de Markt, kant 't Damberd. Het bleef enkel bij graafwerk omdat het wapengekletter al naar zijn einde liep. Op zeker ogenblik stootte men bij de werken op een stevige stenen constructie waarvan de oorsprong niet bekend was. Men sprak van een klokkenstoel voor het gieten van kerkklokken¹. De put van veertig op tien meter werd later terug opgevuld.

Ook de kerk bleef niet gespaard van de oorlogsellende. De toren werd een uitkijkpost. De klokken verdwenen richting Duitsland om er militair materiaal van te maken.

¹ Tot in de negentiende eeuw gebeurde het gieten van klokken inderdaad in de onmiddellijke omgeving van de kerktoren. Zie hierover MISSINNE, Gaston.: *Lichterveldse klokkenhistoriek in Vierde Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele*, Lichtervelde 1988, p. 5 e.v.

De oorlog duurde verder en voeding werd alsmaar schaarser. Kruimeldieven allerhande staken de kop op en gingen soms heel spitsvondig te werk. Wanneer bijvoorbeeld een korenveld rijp was om gepikt te worden, dan trokken zij van een deel van het koren de aren af zodat de boer nog alleen stro overhield. Er werd dus een boerenwacht opgericht voor het bewaken van de velden. Ook de zwarte markt tierde welig. Vanuit de grootsteden zakten de mensen af om zich te bevoorraden in boter, eieren, spek en smout. De woekerprijzen als gevolg van die zwarte markt drukten natuurlijk de koopkracht van de modale Lichterveldenaar.

De streek werd ook af en toe serieus opgeschrikt door gewapende overvallen. Ondermeer bij landbouwer Vandevelde in Zwevezele en op het gehucht Moskou in Koolskamp. Uiteindelijk waren de gendarmen getipt en hadden ze zich verschanst

op een geveiseerd boerenhof. Bij de overval doodden ze drie overvallers. Een vierde ontvluchtte maar werd later opgepakt. Aan de kerk te Lichtervelde hingen doodsberichten van de overvallers die, zogezegd deel uitmaakten van een ondergrondse beweging, wat wel in twijfel werd getrokken.

Naar het einde van de oorlog toe kregen we in Lichtervelde regelmatig bezoek vanuit de lucht: RAF-piloten in jachtvliegtuigen die op alles schoten wat bewoog. De kogelhulzen vlogen wel eens tot in onze dakgoot. Hun doelwit bij uitstek was uiteraard het belangrijk Lichtervelds station met al de gevolgen vandien. Op 21 mei 1944 werd Marcella Masschelin, 16 jaar, dodelijk getroffen.

Na luchtaanvallen deed men beroep op de *Civiele Luchtbescherming*. Deze vereniging bestond hoofdzakelijk uit mensen van de brandweer. Een bestendige wacht en hun lokaal waren gevestigd op

de Markt in het huis van de gezusters Proot, nu slagerij Vanzieleghem. Vandaar rukten ze uit naar de plaats van de ramp.

3 Polen

Na de landing in Normandië wachtten we nog drie maanden op de bevrijding. Uiteindelijk werden we op 8 september 1944 door een Poolse eenheid van de geallieerde legers bevrijd. De Polen kwamen van Gits langs 't Ollemeulentje en de Klinkestraat naar Lichtervelde². Ze rukten verder op naar de Voerman, de Meiboom, en zo Zwevezele binnen. Op het grondgebied van Hooglede en Gits botsten de Polen eerst nog op heftige Duitse weerstand. Een Duits kanon stond opgesteld aan de Gitse Kruiskalsijde met de loop richting Land van Belofte. De eerste Poolse tank die de kop bovenstak op de baan van Roeselare hadden ze te grazen. Hij kreeg de volle lading.

4 *Grüsse an die Tommies*

Op de hoek van het Lichtervelds Marktplaatsplein rechtover café De Zwarte Leeuw stond net voor de bevrijding nog een Duitse Rode Kruis tent, bemand door twee verplegers en een arts. Toen deze afscheid namen van Lichtervelde zei de arts (niet zonder humor) tot mijn vader '*Viele Grüsse an die Tommies*'. De Duitsers die alles *gründlich organisiert* hadden, hadden zelfs de aftocht bewegwijzerd. Borden met *Maldegem* moesten de aftrekkende eenheden naar een hergroeperingspositie brengen. En zulks geschiedde. De geallieerden kregen er zware tegenstand, met een omvangrijk Canadees kerkhof als gevolg in Adegem.

De eerste dagen van de bevrijding zonder bestuur waren zeer verward, bijna chaotisch. Velen namen het recht in eigen handen. De Witte Brigade of wie er zich voor uitgaf, kwam nu in de openbaarheid. Vele mensen werden opgepakt en ondergebracht in de woning Proot op de marktplaats. In 1945 werden inboedels van Duitsgezinden op straat gegoid en in brand gestoken. Pas toen de Engelsen er zich mee bemoeiden, werd het rustiger.

De oorlog was ten einde maar de naweeën duurden nog lange tijd verder. De terechtgestelde politieke gevangenen werden in Lichtervelde begraven. De verplichte tewerkgestellten in Duitsland vervoegden druppelsgewijs hun gemeente.

Duitsland en de oorlog hadden gedurende meer dan vijf jaar het leven in Lichtervelde gedomineerd. Zelfs jaren later zou dat nog het geval zijn : toen ik op mijn twintigste (in 1952) zelf soldaat mocht gaan spelen, was ik in Duitsland gekazerneerd en kreeg er een term van 24 maanden voorgeschoteld (oorlog in Korea, weet je wel), maar uiteindelijk werden er het 21.

² Voor meer details over de bevrijding van Lichtervelde, zie HAEGHEBAERT, Luc.: 50 Jaar geleden werd Lichtervelde bevrijd na de tweede wereldoorlog in Tiende Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1994, p. 171 e.v.

De Poolse tankcolonne die Gits, Lichtervelde en Zwevezele bevrijdde, passeerde dicht bij de hoeve Labens-Demuynck aan de Galgestraat, evenwel zonder incidenten. Uit dankbaarheid richtten de bewoners deze kapel op. De tekst op het gedenkplaatje is van onderpastoor P. Devloo:

O moeder
u zij toegewijd
Groenendale
dat Gij hebt bevrijdt.

